

SCENARII DE INTEGRARE PEDAGOGICĂ A INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE

SCENARIOS FOR THE PEDAGOGICAL INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TEACHING THE ROMANIAN LANGUAGE

Ion GRĂDINARU,

Specialitatea Educație lingvistică și literară, gr. MELL 2401,
Coordonator științific: **Valeriana PETCU**, dr., conf. univ.,
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: *Inteligența artificială a început să influențeze tot mai mult felul în care se desfășoară educația, inclusiv predarea limbii române. Această lucrare prezintă patru scenarii practice prin care profesorii pot integra instrumente bazate pe inteligență artificială în orele de limbă și literatură română. Primul scenariu descrie utilizarea asistenților de scriere pentru a oferi elevilor feedback rapid la compuneri. Al doilea propune folosirea instrumentelor de procesare a limbajului natural în analiza textelor literare. Al treilea vizează platformele adaptive pentru exersarea normelor gramaticale și ortografice. Al patrulea scenariu explorează co-crearea literară între elevi și sisteme de inteligență artificială. Fiecare scenariu este analizat prin intermediul modelului SAMR, care descrie patru niveluri de integrare a tehnologiei în educație. Lucrarea subliniază că inteligența artificială poate sprijini procesul didactic, dar nu poate înlocui rolul profesorului și nici finalitățile umaniste ale disciplinei. O integrare reușită depinde de formarea cadrelor didactice, de reguli clare privind utilizarea etică a tehnologiei și de păstrarea elevului în centrul procesului de învățare.*

Cuvinte-cheie: *inteligență artificială, predare, limbă română, scenarii pedagogice, SAMR*

Abstract: *Artificial intelligence has begun to increasingly influence the way education unfolds, including the teaching of the Romanian language. This paper presents four practical scenarios through which teachers can integrate AI-based tools into Romanian language and literature classes. The first scenario describes the use of writing assistants to provide students with rapid feedback on compositions. The second proposes the use of natural language processing tools in the analysis of literary texts. The third focuses on adaptive platforms for practising grammatical and spelling norms. The fourth scenario explores literary co-creation between students and artificial intelligence systems. Each scenario is analysed through the SAMR model, which describes four levels of technology integration in education. The paper emphasises that artificial intelligence can support the teaching process, but cannot replace the role of the teacher or the humanist aims of the discipline. Successful integration depends on teacher training, clear rules regarding the ethical use of technology, and keeping the student at the centre of the learning process.*

Keywords: *artificial intelligence, teaching, Romanian language, pedagogical scenarios, SAMR model*

Instrumentele bazate pe inteligență artificială au intrat rapid în viața de zi cu zi a elevilor. Ei le folosesc pentru a căuta informații, pentru a traduce texte sau pentru a obține ajutor la teme. Această realitate pune profesorii de limbă română în fața unei întrebări

practice: cum pot folosi aceste instrumente în mod util la clasă, fără a pierde din vedere obiectivele disciplinei?

Întrebarea nu este simplă. Ora de limbă și literatură română urmărește să formeze competențe de scriere, de lectură atentă și de gândire critică. Toate acestea sunt puse la încercare tocmai de modul în care funcționează inteligența artificială: un sistem de IA poate genera o compunere în câteva secunde, poate rezuma un roman sau poate lista figuri de stil dintr-un text literar. Dacă profesorul ignoră această realitate, riscă să predea pentru o lume care nu mai există; dacă o acceptă fără reflecție, riscă să renunțe la ce are mai valoros disciplina sa.

Această lucrare propune o cale de mijloc: patru scenarii didactice concrete prin care inteligența artificială poate fi integrată în orele de limbă română în mod util și pedagogic fondat. Scenariile sunt construite pe baza modelului SAMR [5] și a principiilor generale ale teoriei constructiviste [8, p. 86].

Modelul SAMR, propus de Ruben Puentedura [5], descrie patru niveluri la care tehnologia poate fi integrată în procesul didactic. La nivelul *Substituție*, un instrument digital înlocuiește pur și simplu unul tradițional, fără nicio schimbare a sarcinii de lucru. La nivelul *Augmentare*, instrumentul digital aduce o îmbunătățire funcțională, dar sarcina rămâne în esență aceeași. La nivelul *Modificare*, sarcina de lucru este reproiectată semnificativ datorită tehnologiei. La nivelul *Redefinire*, tehnologia permite crearea unor activități care nu ar fi posibile fără ea.

Perspectiva constructivistă, asociată în special cu lucrările lui Vygotsky [8, p. 86], subliniază că elevul învață mai bine atunci când construiește cunoașterea în mod activ, cu sprijinul unui mediator adecvat. Din această perspectivă, instrumentele de inteligență artificială pot funcționa ca mediatori: nu predau în locul profesorului, dar pot oferi feedback personalizat, pot adapta dificultatea exercițiilor și pot stimula reflecția.

Holmes, Bialik și Fadel [3, p. 5] arată că potențialul inteligenței artificiale în educație este real, dar depinde în mare măsură de modul în care este integrată. O tehnologie bună folosită fără intenție pedagogică clară nu produce rezultate mai bune decât una simplă folosită cu atenție. Luckin și colaboratorii săi [4, p. 24] adaugă că inteligența artificială poate sprijini diferențierea curriculară, adică adaptarea activităților la nevoile fiecărui elev, ceea ce rămâne una dintre cele mai dificile provocări ale practicii didactice.

Primul scenariu propune utilizarea unui asistent de scriere bazat pe inteligență artificială pentru a oferi elevilor feedback rapid la compuneri. Profesorul atribuie o temă de scriere, elevii redactează un prim draft și îl introduc într-un instrument de tip AI writing assistant, care semnalează problemele de coeziune, de vocabular sau de structură. Elevii revizuiesc textul, apoi profesorul evaluează versiunea finală.

Valoarea acestui scenariu constă în faptul că elevul primește feedback imediat, fără a mai aștepta corectarea profesorului, și are ocazia să revizuiască textul în mod conștient. Comparând prima versiune cu cea revizuită, elevul poate înțelege mai clar unde greșește în mod sistematic.

Riscul principal este dependența: dacă elevul se obișnuiește să scrie pentru algoritm, nu pentru un cititor real, calitatea gândirii poate să scadă. De aceea, activitățile de scriere complet autonomă trebuie să rămână o parte importantă a orelor de limbă română. Selwyn [6, p. 130] avertizează că adoptarea necritică a inteligenței artificiale în educație poate reduce, nu dezvolta, gândirea independentă a elevilor.

Al doilea scenariu folosește instrumente de procesare a limbajului natural pentru a analiza texte literare. Elevii introduc un fragment dintr-un text studiat într-un astfel de instrument și primesc informații despre frecvența unor cuvinte, câmpuri semantice sau

tonalitate afectivă. Sarcina lor nu este să accepte aceste rezultate, ci să le discute critic și să le compare cu propria lectură.

Pedagogic, valoarea scenariului stă în tensiunea dintre interpretarea automată și cea umană. Când algoritmul detectează o tonalitate neutră într-un pasaj pe care elevii l-au simțit ca dramatic, întrebarea firească este: de ce? Această discrepanță deschide discuții despre natura limbajului literar, despre limitele procesării computaționale și despre ce înseamnă să înțelegi cu adevărat un text. Cope și Kalantzis [2, p. 245] arată că noile forme de literație digitală nu le înlocuiesc pe cele tradiționale, ci adaugă noi straturi de complexitate pe care educația trebuie să le gestioneze.

Al treilea scenariu valorifică platformele adaptive pentru exersarea normelor gramaticale și ortografice. Aceste platforme ajustează automat dificultatea exercițiilor în funcție de răspunsurile anterioare ale elevului, oferind fiecăruia un parcurs personalizat. Elevii care stăpânesc bine acordul subiect-predicat primesc exerciții mai complexe, în timp ce cei cu dificultăți repetă structurile de bază.

Din perspectiva modelului SAMR, acesta este un scenariu de Substituție sau Augmentare: exercițiile clasice de gramatică sunt înlocuite cu unele digitale, cu avantajul adaptabilității și al feedback-ului imediat. Nivelul de transformare pedagogică este mai modest, dar impactul practic poate fi semnificativ, mai ales pentru elevii care au nevoie de mai mult timp pentru a internaliza regulile formale [3, p. 102].

Al patrulea scenariu este cel mai ambițios: elevii colaborează cu un sistem de inteligență artificială pentru a produce: un text creativ, o poezie, o proză scurtă sau un dialog dramatic. Profesorul stabilește o temă și un set de constrângeri stilistice, elevii negociază cu sistemul de IA, selectează, modifică și resping sugestii, iar la final reflectează asupra procesului.

Activitatea se situează la nivelul Redefinire în modelul SAMR: nu există echivalent tradițional pentru o situație în care elevul decide ce acceptă și ce respinge dintr-un text generat automat. Tocmai această decizie are valoare formativă: ce anume din textul produs simte elevul că îi aparține? Ce ar fi scris altfel și de ce? Aceste întrebări stimulează reflecția asupra creativității și a vocii proprii, obiective centrale ale orelor de limbă română. UNESCO [7, p. 26] subliniază că educația pentru inteligența artificială trebuie să includă și dezvoltarea capacității de a evalua critic produsele generate de algoritmi. Co-crearea literară oferă un context natural pentru acest tip de gândire critică.

Scenariile descrise mai sus funcționează numai dacă sunt îndeplinite câteva condiții de bază. Prima este formarea cadrelor didactice. Profesorii trebuie să înțeleagă nu doar cum funcționează instrumentele de inteligență artificială, ci și ce tip de sarcini pot sprijini și care sunt limitele lor. Bloom [1, p. 18] a demonstrat că obiectivele cognitive de nivel superior, analiză; sinteză; evaluare, necesită interacțiuni didactice complexe, pe care niciun algoritm nu le poate substitui.

A doua condiție privește regulile instituționale. Granița dintre sprijinul legitim și fraudă devine neclară când elevii au acces la instrumente generative. Un elev care folosește IA pentru a-și scrie compunerea de la cap la coadă face altceva față de unul care îl folosește pentru a primi feedback pe un draft propriu. Fără reguli explicite și o cultură a transparenței, integrarea IA riscă să afecteze credibilitatea evaluării.

A treia condiție este cea mai importantă: inteligența artificială trebuie să rămână un instrument în serviciul obiectivelor pedagogice, nu un scop în sine. Luckin și colaboratorii [4, p. 51] avertizează că entuziasmul față de tehnologie poate distra atenția de la întrebările esențiale ale educației. Instrumentul contează mai puțin decât intenția cu care este folosit.

Așadar, inteligența artificială este deja prezentă în viața elevilor. Sarcina profesorului de limbă română nu este să o interzică sau să o ignore, ci să o integreze în mod

gândit, pornind de la obiectivele disciplinei. Cele patru scenarii prezentate în această lucrare arată că există modalități concrete de a face acest lucru, fiecare cu avantajele și riscurile sale. Ceea ce diferențiază o oră de română bine gândită de una mediocră nu este prezența sau absența tehnologiei, ci calitatea întrebărilor pe care le pune profesorul. Instrumentele de inteligență artificială pot genera texte, pot analiza structuri și pot oferi feedback rapid, dar nu pot pune întrebările care contează cu adevărat în formarea unui cititor și a unui scriitor autentic. Aceasta rămâne misiunea profesorului.

Bibliografie:

1. BLOOM, B. S. *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York: David McKay, 1956.
2. COPE, B., & KALANTZIS, M. Artificial Intelligence and the Future of Literacy. In: B. Cope & M. Kalantzis (Eds.). *A Pedagogy of Multiliteracies*. New York: Palgrave Macmillan, 2021, pp. 241–268.
3. HOLMES, W., BIALIK, M., & FADEL, C. *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.
4. LUCKIN, R., HOLMES, W., GRIFFITHS, M., & FORCIER, L. B. *Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education*. London: Pearson, 2016.
5. PUENTEDURA, R. R. *Transformation, Technology, and Education*, 2006, Disponibil la: <http://hippasus.com/resources/tte/> [accesat 10.03.2025].
6. SELWYN, N. *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education*. Cambridge: Polity Press, 2019.
7. UNESCO. *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*. Paris: UNESCO Publishing, 2021.
8. VYGOTSKY, L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.